

Tantsuline töötuba kasvatas isu

“Me unistame, et sellest võiks edasi areneda tantsulavastus,” ütlevad tantsulise töötoa ühekordses etenduses “Inimsensor” tantsinud elukaaslased Hedy Haavalaid ja Ahti Tomp nagu ühest suust.

TEKST: Kaire-Küllli Vaatmann FOTOD: Tinc Photo

Pimedate ja vähenägijate teater Terateater on juba kolm aastat pakkunud publikule huvitavaid lavastusi ja tegijaile endile enese- ning piirideületamist. Näitlejate Hedy Haavalaiu, Ahti Tompi ja Helen Künnapu unistuse tantsulisest töötoast aitas ellu äratada koreograaf Jaan Ulst. Tantsuline töötuba “Inimsensor” kulmineerus sõbrapäeval avaliku esinemisega.

Küta edasi!

Mõni päev enne avalikku esinemist on teatrisaali õhus tunda pinget. Esinejad kogunevad proovi tegema. Kõik tunnistavad, et enne etendust on närv sees.

Koreograaf näitab ette soojendusharjutused. Hedyle räägib Jaan ülesanded lahti, sest tema on tantsijatest ainuke pime. Ahti näeb mingil määral ja Helen on nägija. “Kuidas ma peaksin seda harjutust tegema? Ma ei saanud päris hästi aru,” küsib Hedy üle. Sõnalise selgituse kõrval aitab Jaan Hedy käsikaudu õigele teele, kas paneb Hedy ise paika või laseb tal oma keha liikumist kätega tunnetada. “Oh, nii raske on,” naerab Hedy ja venitab end liigendnoa kombel kokku.

“Inimsensor” ei ole päris tavaline tantsulavastus. Organisatsioonide esialgne mõte oli pakkuda kõigile, kes vähegi soovivad ennast liigutada, tantsulist töötuba. Töötoa treeningud

“Inimsensor”. Tantsulisest töötoast oli teatrirahvas ammu unistanud. Sügisel saigi unistus teoks ning pimedaid tuli õpetama koreograaf Jaan Ulst (vasakul). Töötoa kolmekuulise treeningperioodi haripunktiks oli etendus, kus esinesid Helen Künnap, Hedy Haavalaid ja Ahti Tomp.

Liigume koos! Elukaaslased Hedy ja Ahti naudivad väga liikumist, olgu see siis matkamine, tantsimine või jooga.

algasid juba novembris ja see kulmineerus avaliku etendusega "Inimsensor" Põhja-Eesti Pimedate Ühingu.

"Töötubades käis umbes kümme inimest, aga nad keeldusid etenduses osalemast, sest kartsid avalikult esineda," räägib Ahti. Mitte et kedagi oleks selleks sunnitud või esinemisest loobunud töötoast välja heidetud, aga tore idee jäi väheste osalejate tõttu poole ahtamaks, kui algselt plaanis oli. "Ja mõned arvasid vist, et kui on tantsutöötuba, siis tantsime rumbat, valssi jne. Aga see oli tegelikult tantsuline treening – näiteks hüpped, plankasend, kätekõverdused ja hiljem ka koordinaatsiooni- ja rütmiharjutused, keha ja kontakti tunnetamine," kirjeldab Ahti. Etenduseks pandi needsamad harjutused sobivasse järjekorda ja muusikasse.

“ Mul on olemas mälestus ja teadmine, mida tants endast kujutab, ja mulle see väga meeldib.

Hedy Haavalaid

"Aga esinemine oleks võinud paremini minna – väikesed äpardused liikumises, millest publik muidugi aru ei saanud. Tähtis on julgelt edasi tegutseda – küta edasi," naerab Hedy südikalt ennast kritiseerides.

Kuuleb kõrvadega ja "näeb" kätega

Nädal pärast etendust istuvad Hedy ja Ahti oma kodu diivanil ning vahendavad muljeid. "Me unistame, et sellest võiks edasi areneda tantsulavastus. Seekordne esinemine ja treening oligi proovikivi – kuidas meie hakkama saame, kuidas publik vastu võtab ja kuidas sujub koostöö koreograafia," selgitab Ahti. Kõik läks hästi, kinnitavad mõlemad. Hedy oli Jaaniga varemgi kokku puutunud, kui tema ja veel mõned tantsisid koos lavastuses "Fragile" ("Habras"). "Nii et väga huvitav oli jälgida, kuidas ta lavastas. Ma polnud teda sellest küljest näinudki," lausub Hedy, pööramata vähimatki tähelepanu sõnavalikule. (Hiljem ta mainib, et see pole üldse solvav või häiriv, kui keegi kasutab temaga rääkides nägemisele viitavaid väljendeid. "Hoopis nägijad ütlevad ise ehmatavad ära.")

Eks paljudel inimestel jää pimedatega suhtlemisel ja nendega koos töötamisel oskusi vajaka. "Nad peavad oskama end verbaalselt väga hästi väljendada ja peab olema julgust kätega ette näidata," osutab Hedy. Ahti lisab, et tantsu õpetamine käibki ju visuaali teel, aga kõike seda peab pimedatele selgitama sõnadega või liigutama end ise ja laskma pimedal end "kätega vaadata" ehk kombata.

Liigutagem rohkem

Tantsimine ei ole Hedyle võõras. Lapseta, kui ta veel nägi, tegi ta seitse aastat rahvatantsu ja veidi ka peotantsu. "Mul on olemas mälestus ja teadmine, mida tants endast kujutab, ja mulle see väga meeldib," avaldab Hedy. Samuti on Ahti lapsepõlves veidi tantsimisega tegelema. Koos on nad käinud ka peotantsukursustel. Mõlemal on sellest suurepäraseid muljeid.

Ahti arvates liigutavad inimesed end liiga vähe. "Mitte ainult pimedad, ka nägijad," täpsustab ta. "Massöörina tajun seda iga päev, inimesed on pinges. Liigutamiseks, olgu siis tantsimiseks või muuks, pead sa rutiinist välja tulema, ning liikumisprotsess on ju nauding." Nemad Hedyga käivad ka joogas. "Hedy käib tihedamalt. Minu kohta ütles treener, et ta ei mäleta enam, milline ma välja näen," viitab mees naerdes kiirele tööajale.

Igatseb üksi tänavale

Kui töötoa idee oligi hakata rohkem tajuma ümbrust ja teisi inimesi ja keskkonnas paremini orienteeruma, siis

“ Liigutamiseks, olgu siis tantsimiseks või muuks, pead sa rutiinist välja tulema, ning liikumisprotsess on ju nauding.

Ahti Tomp

Töötöa idee kuulub minu kui koreograafi mõttemaailma – keskenduda liigestes leiduvatele liikumisulatustele ja keha sensorsetele võimetele ning seeläbi esitada abstrakseid lugusid. Projekt “Inimsensor” tuletabki meelde, kui fantastiliselt osav on meie keha suhtlemisel teise kehaga. Tantsu seostatakse tihtipeale spordi ja higistamisega ning vähem loomingulise viisiga kehas toimuvat analüüsida. Võib öelda, et pelgasin osalejate vähest suutmatust end avada. Loomulikult pidin liikumisi verbaalselt täpsemalt seletama, kuid selline väljakutse oli pigem põnev kui pidurdav. Osalejad said ülesandega kenasti hakkama ning nad leidsid endas viise, kuidas liikumise abil endas loogiline teekond luua. Veel enam, nad suutsid oma keha asetada dialoogi partneritega. See on hea saavutus ja töötöa võib edukaks lugeda.

Jaan Ulst, koreograaf

Hedyle, kes enda sõnul on kohutavalt kehva suunatajuga, andis see juurde väheke julgust ja muidugi liikumisrõõmu. “Mitte küll palju julgust, sest ma pole üldse osav ringiliikuja. Ma ei suuda otse kõndida, panen kohe suvaliselt diagonaalis ajama,” tunnistab ta.

Töötöa harjutused sundisid esinejaid ümbruskonda ja lavapartnerit veidi teistmoodi tajuma. “Ma panin vahepeal silmad kinni, et tunnetada kõike paremini,” kirjeldab Ahti. “Näiteks üks harjutus oli selline, et meil olid Hedyga randmed vastakuti ja pidime niimoodi koos liikuma. Head olid ka tasakaaluharjutused.”

Igapäevaselt ongi Ahti, aga ka Hedy ema, noorele naisele silmade eest. Üksinda ta tänavale minna ei julge – isegi pärast 13 pimedaaasta kogemust. “Jah, isegi siin kandis, kus ma olen lapsest saati elanud. Kõik on peas kinni,” tõdeb Hedy. Aga ühel päeval kavatses ta selle siiski ette võtta. “Millal? Kes seda teab,” raputab naine pead.

Tahan arened!

Hedy ja Ahti on Terateatris kaasa löönud algusest peale. Ent mõlemad tahaksid isegi rohkem tegutseda. “Meil on tohutult ideid, aga osalejaid on vähe. Aja jooksul on vähemaks

jäänud. Miks? Ei teagi, võib-olla ei paku huvi või kes teab, äkki mugavusest ei tulda,” kehitab Ahti õlgu.

Hedy unistab aga sellest, et ta saaks astuda oma näitlemishobiga sammukese edasi. Praegu on Terateatri näitlejad aktiivsed vaid etendusest etenduseni, aga vahepealset treeningut ja harjutamist ei ole. “Ma tahaksin näitlemistöö-tubasid: teha hääleharjutusi, õppida liikumist, ilmeid. See valdkond on ju nii lai. Minu eesmärk ei ole pääseda püünele, ma tahan ennast lihtsalt arendada. Praegu ma arengut ei tunne,” tunnistab Hedy.

Ahti vaidleb vastu: arengut kindlasti on, lihtsalt naine ise seda ei tunne ja näpunipsust see nii ehk naa ei tule. “See on pikaajaline protsess ja sa ei pruugi seda tajuda,” põhjendab ta.

Mehe enda unistused ja soovid on aga laiemad ja puudutavad teisi inimesi. “Et meie ühingu omadel oleks rohkem ja erinevaid võimalusi tegutseda.” Samas ta lisab, et ühineb Hedy sooviga. “Ka mina tahaksin harjutada oma häält, näiteks parandada diktsiooni,” tunnistab ta.

Hedy pöörab end näoga mehe poole ja naeratab. “Tead, ma pole mitte kunagi Ahtit näinud, ma ei teagi, milline ta välja näeb. Tean ainult seda, mida teised on mulle rääkinud.” Ta on elukaaslast küll korduvalt unes näinud, aga kui kõik muu on terav, siis nägu on udune. ●